

Jak na schodek státního rozpočtu? Inteligentně!

Lída Rakušanová

Řecká tragédie se tady odehrávat nebude. Ale mohla by, pokud i příští vláda promarní čas a nepustí se do reformy veřejných financí. To je ve zkratce poselství mladých ekonomů kolem Čechoameričana Jana Švejnara, kteří se sdružili do Institutu pro demokracii a ekonomickou analýzu s trefnou zkratkou IDEA a dnes dopoledne prezentovali v Praze svůj návrh „inteligentní reformy veřejných financí“. Inteligentní proto, že je koncipována tak, aby pokud možno nebolela. Ovšem s tou podmínkou, že by s ní nová vláda skutečně okamžitě začala. Každé prodloužení by totiž znamenalo, že by opatření musela být drastičtější a tudíž i nepříjemnější. Výsledky své práce poskytuje nezávislý think tank IDEA všem politickým stranám, které o to projeví zájem. Na jeho nedostatek si Institut prý nemůže stěžovat.

Kromě analýz koncipují Švejnarovi ekonomové totiž i návrhy zcela konkrétních kroků, které by ČR měly dovést ke snížení schodku na 3 procenta HDP do roku 2013, jak to Praha slíbila Bruselu. Na dnešní konferenci představili ekonomové dva z nich. Jeden se týkal tzv. výdajových rámců rozpočtu, které byly přijaty v roce 2004, ale od té doby už minimálně dvakrát, a to v roce 2006 a 2007, flagrantně porušeny, aniž by to někdo zaregistroval. Jde o to, že si zákonodárci vždy stanovili tzv. „povolené úpravy“, aby je ovšem ve zmíněných dvou letech podstatně navýšili. Poprvé o víc než 24, podruhé o 56,6 miliardy. Nikdo se nad tím nepozastavil, nikdo nepodal podnět k Ústavnímu soudu. Nejspíš proto, že to ve změti schvalovaných dodatků k dodatkům neměli ani novináři, ani opozice šanci rozkrýt. Rozpočtové rámce nefungují, protože se nikdo nepokusil je vynutit, protože chybí sankce, a protože jsou chápány jako orientační a nikoli pevný bod při sestavování rozpočtu. Švejnarův tým proto navrhuje, a to v inspiraci Holandskem, které drží svůj deficit na uzdě, že by nová vláda měla vždy sestavit rozpočet nejen na jeden rok, ale zároveň i stanovit celkové, právně závazné výdaje na další roky své vlády. Odchylky by pak bylo možné schvalovat jen na základě přesně stanovených důvodů, přičemž by byla určena i maximální výše odchylky, svázaná s hospodářským cyklem. Kdyby se odchylka neschválila, tak by platila původně stanovená hranice výdajů. Každý občan by pak mohl snadno posoudit, jak jsou pravidla dodržována. A premiér by mohl lépe vzdorovat nadměrným požadavkům jednotlivých rezortů i lobbyistickým tlakům.

Dalším konkrétním krokem, navrhovaným Švejnarovým týmem, je reforma stavebního spoření. A to tak, aby se podle data uzavření smlouvy postupně snižovaly státní příspěvky, až by do pěti let zanikly pokud možno zcela. Podle Švejnarova týmu totiž podporuje tato dotace, která bude letos stát daňové poplatníky 13,5 miliardy korun, což je přes 8 procent rozpočtového schodku, především domácnosti s vyššími příjmy, a to od 30 000 do 70 000 měsíčně. Tam si ho pořídily dvě domácnosti ze tří. V mzdové kategorii do 10 000 si ale spořit, byť se státní podporou, může dovolit jen 17 procent domácností.

Tady dodejme, že v následné diskusi se ozval hlas bývalé europoslankyně Jany Hybáškové, upozorňující na skutečnost, že tady kromě stavebního spoření zatím nemáme žádný produkt, jehož výnosy by byly garantované státem. Ať už by se jednalo o důchodové připojištění nebo

o spoření na studium. Takže stavební spoření to do jisté míry doplňuje. Poslanec ODS Kocourek zase vytkl ekonomům až přílišnou opatrnost a doporučoval úspory razantnějším tempem. Dostalo se mu odpovědi, že raději slíbit méně, ale splnit, než opačně. Kdyby se realizovaly návrhy Švejnarova týmu, mohl by se dluh ČR, letos dosahující více než 37 procent HDP, zafixovat v příštích letech na pořád ještě přijatelných 50 procentech. A pak, až hospodářství začne růst, byla by šance jej začít splácet.